

Sygn. akt VIII Ca 230/19

POSTANOWIENIE

Dnia 31 maja 2019 r.

Sąd Okręgowy w Toruniu VIII Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Rafał Krawczyk (spr.)
Sędziowie:	SSO Jadwiga Siedlaczek SSO Włodzimierz Jasiński
Protokolant:	st. sekr. sąd. Natalia Wilk

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 29 maja 2019 r.

sprawy z wniosku **P. B. (1)**

z udziałem **O. P.**

o rozstrzygnięcie co do aktów stanu cywilnego - o unieważnienie/ sprostowanie aktu małżeństwa

na skutek apelacji wnioskodawcy

od postanowienia Sądu Rejonowego w Toruniu

z dnia 11 grudnia 2018 r.

sygn. akt I Ns 184/18

p o s t a n a w i a :

1) **zmienić zaskarżone postanowienie w punkcie 1 (pierwszym) sentencji tylko o tyle, że unieważnić akt małżeństwa P. B. (2) urodzonego (...) w T. i O. P. urodzonej (...) w T. sporządzony przez Urząd Stanu Cywilnego w T. na podstawie decyzji Kierownika Urzędu Stanu Cywilnego w T. z dnia 30 grudnia 2006 r. Nr (...), w wyniku transkrypcji aktu małżeństwa wnioskodawcy i uczestniczki zawartego w dniu 15 września 2004 r. w N. , Stan N. (...).**

2) **oddalić apelację w pozostałej części;**

3) **ustalić, iż każdy z uczestników ponosi koszty związane ze swoim udziałem w sprawie w postępowaniu odwoławczym.**

/SSO Jadwiga Siedlaczek/ /SSO Rafał Krawczyk/ /SSO Włodzimierz Jasiński/

Sygn. akt VIII Ca 230/19

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 11 grudnia 2018 r. Sąd Rejonowy w Toruniu oddalił w niniejszej sprawie, z udziałem O. P., wniosek P. B. (1) o unieważnienie aktu małżeństwa i ustalenie nowej treści aktu małżeństwa, ustalając, że każdy z uczestników ponosi koszty postępowania związane ze swym udziałem w sprawie.

W uzasadnieniu Sąd Rejonowy ustalił, że P. B. (2) (P. B. (1)) i O. P. w dniu (...) w W., Stan N. zawarli związek małżeński.

W dniu (...)1999 r. O. P. urodziła córkę W. P.. Ojcem dziecka był A. K.. Oświadczeniem złożonym w dniu 11 lutego 2000 r. A. K. uznał dziecko.

P. B. (2) (P. B. (1)) i O. P. w dniu 15 września 2004 r. w N., w stanie N. zawarli ponownie związek małżeński.

W dniu 30 grudnia 2006 r. Urząd Stanu Cywilnego w T. na podstawie decyzji kierownika Urzędu Stanu Cywilnego w T. z dnia 20 grudnia 2006 r. nr (...) sporządził w wyniku transkrypcji odpis zupełnego aktu małżeństwa P. B. (2) i O. P., w którym wskazano, iż małżeństwo wymienionych wyżej osób zostało zawarte 15 września 2004 r. w N., stan N. (...).

Żaden z opisanych wyżej związków małżeńskich nie został rozwiązany przez rozwód, ani nie stwierdzono ich nieważności.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy wskazał, że przedmiotem badania nie była kwestia tego, czy w 1997 r., w chwili zawierania przez strony związku małżeńskiego, uczestniczka pozostawała pod wpływem alkoholu czy też nie albowiem okoliczność ta nie miała znaczenia dla rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie.

Sąd I instancji wskazał dalej na art. 35 ustawy prawo o aktach stanu cywilnego z dnia 28 listopada 2014 r. określającym zasady prostowania aktów stanu cywilnego przez kierownika urzędu stanu cywilnego, który sporządził dany akt. Wskazał także na art. 36 w/w ustawy. Odwołując się do orzecznictwa podniósł, że przepis art. 35 ust. 1 ustawy z 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (dalej: ustawa) dopuszcza sprostowanie w akcie stanu cywilnego różnego rodzaju niezgodności, które wynikają z porównania treści tego aktu z dokumentami składającymi się na jego akta zbiorowe lub z innymi aktami stanu cywilnego, które stwierdzają zdarzenia wcześniejsze i dotyczą tej samej osoby lub jej wstępnych, albo z zagranicznymi dokumentami stanu cywilnego. W niniejszej sprawie, w ocenie Sądu Rejonowego, takie okoliczności nie zachodziły. Dwa złożone do akt sprawy zagraniczne dokumenty - akty stanu cywilnego (sporządzone za granicą RP w roku 1997 i następny w 2004 r.) – a także transkrypcja zagranicznego dokumentu do polskich ksiąg stanu cywilnego dokonana w 2006 r. nie zawierały tego rodzaju pomyłek podlegających sprostowaniu.

Zdaniem Sądu I instancji porównanie tych dokumentów prowadziło do wniosku, że dwukrotnie strony niniejszego postępowania zawarły związek małżeński. Porównanie danych wynikających z tych dokumentów prowadzi wyłącznie do takiej interpretacji obu dokumentów. Żaden z nich – także późniejszy akt małżeństwa nie jest obarczony omyłką, niedokładnością, czy błędem, który można byłoby sprostować, czy uzupełnić na podstawie przepisów art. 35 – 37 ustawy prawo o aktach stanu cywilnego, poprzez proste porównanie do treści innego dokumentu, stwierdzającego zdarzenie wcześniejsze. Z tego względu wniosek o sprostowanie aktu stanu cywilnego nie mógł zostać uwzględniony.

Sąd Rejonowy dodał, że zastosowania nie mógł znaleźć z tych samych powodów w analizowanym stanie faktycznym art. 39 b powołanej ustawy. Sąd ten omówił dalej brzmienie art. 104 ustawy odnoszącego się do kwestii transkrypcji zagranicznego dokumentu do rejestru stanu cywilnego. Odwołując się następnie do przepisów prawa prywatnego międzynarodowego, Sąd Rejonowy wskazał, że w niniejszej sprawie strony postępowania nie kwestionowały dwukrotnego zawarcia związku małżeńskiego na terenie (...), po raz pierwszy w 1997 r., ponownie w 2004 r. W wyniku tych zdarzeń zostały sporządzone dokumenty zagraniczne potwierdzające zawarcie związków małżeńskich. Sporządzenie aktu małżeństwa nie jest czynnością od której zależy ważność małżeństwa, a tym bardziej dokonanie transkrypcji. Sporządzenie tych dokumentów ma charakter deklaratoryjny. Akty stanu cywilnego stanowią jednak wyłączny dowód zdarzeń w nich stwierdzonych (art. 4 ustawy prawo o aktach stanu cywilnego), dlatego ich istnienie

warunkuje dopuszczalność wykorzystania przez strony określonych instytucji prawnych związanych z usuwaniem nieprawidłowości różnego rodzaju związanych np. z zawarciem małżeństwa. Niezgodność danych aktu małżeństwa z prawdą może być udowodniona tylko w postępowaniu sądowym.

Sąd Rejonowy dodał ponadto, że należy mieć na uwadze, że przeprowadzona transkrypcja w oparciu o dokument zagraniczny z roku 2004, dowodzący zawarcia związku małżeńskiego przez strony w roku 2004, nie stoi w sprzeczności z treścią pierwszego dokumentu – który został sporządzony w roku 1997 na terenie(...) w stanie N. i który dokumentuje zawarcie przez strony związku małżeńskiego w dacie w nim wskazanej,

tj. 17 października 1997 roku. Poza sporem pozostawała także okoliczność, że strony nie uzyskały wyroku rozwodowego, ani też w innym trybie nie unieważniono pierwszego zawartego związku małżeńskiego, ani też drugiego zawartego przez strony związku małżeńskiego. W ogóle organy sądowe, czy administracyjne nie orzekały w tym zakresie odnośnie zdarzeń obejmujących niniejsze postępowanie. Nie toczyło się postępowanie w przedmiocie ustalenia nieistnienia małżeństwa.

Sąd Rejonowy zaznaczył, że aby dokonać unieważnienia aktu stanu cywilnego musi on stwierdzać zdarzenie niezgodne z prawdą. Postępowanie w przedmiocie unieważnienia aktu małżeństwa ma miejsce, o ile np. w ogóle nie doszło do zawarcia małżeństwa (związku małżeńskiego), a akt stanu cywilnego – akt małżeństwa został sporządzony. Podkreślił także, że między stronami doszło w 2004 r. do złożenia stosownych oświadczeń warunkujących zawarcie związku małżeńskiego, a zagraniczny akt małżeństwa oraz polski istniejący skutkiem transkrypcji potwierdza fakty, które rzeczywiście zaistniały.

Odnosząc się do twierdzeń wnioskodawcy, kwestionującego zdolność stron do złożenia stosownych oświadczeń, wobec faktu iż strony pozostawały w związku małżeńskim już wcześniej zawartym i małżeństwo to nie ustało, Sąd Rejonowy stwierdził, że ustalenie czy małżeństwo zawarte w 2004 r. istnieje bądź czy jest nieważne nie może być rozstrzygnięte jako zagadnienie poboczne powstałe w postępowaniu o unieważnienie dokumentu – aktu stanu cywilnego. O skuteczności zawarcia małżeństwa (o stanie cywilnym) nie może rozstrzygać sąd jako o przesłance do ustalenia formalnej treści aktu stanu cywilnego (sprostowanie czy unieważnienie aktu stanu cywilnego).

Sąd Rejonowy powołał się dalej na art. 1 i 2 kro. Stwierdził jednak, że akt stanu cywilnego powstały w wyniku transkrypcji nie pozostaje w prostej sprzeczności z danymi zawartymi w zagranicznym akcie małżeństwa z 1997 r. Zdarzenia te zaistniały, a powstałe dokumenty w 2004 r. i w 1997 r. dokumentowały zdarzenia prawdziwe i niewątpliwe. Sąd Rejonowy podkreślił, że w sprawie o sprostowanie czy unieważnienie aktu małżeństwa dotykamy stanów faktycznych, gdy w ogóle nie zaszło zdarzenie prowadzące do skutku w postaci zawarcia związku małżeńskiego, a akt małżeństwa został sporządzony, bądź gdy wpisano w nim inne dane, aniżeli fakty skutkujące zawarciem związku małżeńskiego.

W niniejszej sprawie nie stwierdzono okoliczności skutkujących unieważnieniem aktu małżeństwa, ani też skutkujących sprostowaniem aktu małżeństwa.

W ocenie Sądu Rejonowego wnioski podlegały oddaleniu, albowiem nie doszło w niniejszej sprawie do stwierdzenia w przedmiotowym, powstałym w wyniku transkrypcji zagranicznego dokumentu, akcie małżeństwa - zdarzenia, które nie miało miejsca, bądź które nie było zgodne z prawdą w zakresie stanu faktycznego i oddaniem jego istotnych elementów „nieprawdziwych” w samym dokumencie. Nie było zatem podstaw do unieważnienia aktu małżeństwa, ani sprostowania aktu małżeństwa.

Odnosząc się do twierdzeń uczestniczki, zgodnie z którymi w trakcie zawarcia związku małżeńskiego w 1997 r. była pod wpływem alkoholu, Sąd Rejonowy stwierdził, że tryb postępowania procesowego będzie właściwy do ew. unieważnienia małżeństwa zawartego przez osoby pozostające w związku małżeńskim, badaniu bowiem wówczas podlega także skuteczność prawna zawarcia pierwszego związku małżeńskiego w 1997 r. przez strony niniejszego postępowania. Nawet jednak przy pominięciu tej okoliczności - zarzutu pozostawania pod wpływem alkoholu - podniesionego przez uczestniczkę, uzyskanie oczekiwanego przez wnioskodawcę rozstrzygnięcia w tej sprawie, w

trybie przepisów o zmianach w aktach stanu cywilnego – zawartych w ustawie Prawo o aktach stanu cywilnego z dnia 28 listopada 2014 roku, jest niemożliwe. Zdaniem Sądu Rejonowego istota zgłoszonego przez strony zagadnienia prawnego obejmuje kwestie badania stanu cywilnego stron, nie zaś tylko kwestie związane wyłącznie z samym dokumentem – aktem stanu cywilnego.

Sąd Rejonowy dodał, że przepisy prawa amerykańskiego nie wskazują na możliwość powtórnego zawarcia związku małżeńskiego przez osobę pozostającą w związku małżeńskim wcześniej zawartym, ani też nie wskazują na możliwość tzw. odnowienia przysięgi małżeńskiej – na co powoływały się strony postępowania. Analiza nadesłanych przepisów prawa obcego wskazuje, że twierdzenia stron w tym zakresie są gołosłowne, nieoparte treścią prawa.

Prawo polskie także nie zezwala na zawarcie małżeństwa przez strony pozostające w zawartym wcześniej związku małżeńskim. Przepis art. 13 § 2 kro określa wyraźnie, że unieważnienia małżeństwa z powodu pozostawania przez jednego z małżonków w poprzednio zawartym związku małżeńskim może żądać każdy, kto ma w tym interes prawny.

Mając na względzie poczynione rozważania Sąd Rejonowy stwierdził, że nie zostały spełnione przesłanki skutkujące unieważnieniem aktu małżeństwa powstałym w wyniku transkrypcji dokumentu zagranicznego, ani też przesłanki zezwalające na sprostowanie aktu małżeństwa. Z tego względu, będąc związany wnioskiem na mocy art. 35 – 36, 39 – 39 b a contrario ustawy z dnia 28 listopada 2014 roku Prawo o aktach stanu cywilnego należało wniosek oddalić.

O kosztach postępowania orzeczono po myśli art. 520§ 1 k.p.c.

Apelację od powyższego orzeczenia złożył wnioskodawca zaskarżając je w całości i zarzucając mu:

1/ naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie:

a) art. 36 ewentualnie art. 39 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 2064 ze zm.) – przez ich błędną wykładnię i w konsekwencji niezastosowanie;

b) art. 13 kro przez błędną wykładnię i uznanie, że ponowne zawarcie przez strony małżeństwa stanowi podstawę powództwa o unieważnienie małżeństwa i w konsekwencji oddalenie wniosku;

2/ naruszenie przepisów prawa procesowego, w szczególności art. 227, art. 231 i art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie dowolnej i oczywiście błędnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, z naruszeniem zasad logicznego rozumowania, w tym w zakresie ustalenia faktów oraz interpretacji prawa krajowego oraz stanowego stanu N., co do daty od której należy uznać, iż strony pozostają w związku małżeńskim oraz możliwości unieważnienia lub sprostowania aktu stanu cywilnego – aktu małżeństwa stron postępowania i w efekcie bezpodstawne oddalenie wniosku;

3/ sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, przez błędne ustalenie, iż brak jest podstaw do unieważnienia lub sprostowania aktu małżeństwa w trybie postępowania nieprocesowego w oparciu o ustawę z dnia 28 listopada 2014 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 2065 ze zm.).

Mając na uwadze powyższe skarżący wniósł o uwzględnienie jego wniosku, ewentualnie uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania, a ponadto o zasądzenie od uczestniczki na rzecz wnioskodawcy kosztów postępowania za I i II instancję, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest częściowo zasadna.

Na wstępie należy podkreślić, że w ocenie Sądu Okręgowego ustalenia faktyczne Sądu I instancji były prawidłowe, znajdowały wsparcie w zgromadzonym materiale dowodowym, ocenionym należycie, bez naruszenia granic swobody sędziowskiej. W konsekwencji Sąd Okręgowy podzielił je w całości i przyjął za własne. W związku z tym nie istniała

już potrzeba ich szczegółowego powtarzania (por. postanowienie SN z dnia 19 czerwca 2013 r., I CSK 156/13, LEX nr 1365587).

Brak możliwości sprostowania aktu opartego był na dokumentach, które nie zawierały żadnych pomyłek nie budzi jakiegokolwiek wątpliwości.

Istota sprawy sprowadza się zatem do oceny czy opisany w treści wniosku akt małżeństwa wnioskodawcy i uczestniczki, z którego wynika, że zawarli oni związek małżeński w dniu 15 września 2004 r., jest ważny.

Nie ulega wątpliwości, że wnioskodawca i uczestniczka w dniu 15 września 2004 r. pozostawali w związku małżeńskim zawartym 17 października 1997 r. Nie zostało ono bowiem w między czasie rozwiązane w wyniku rozwodu, unieważnione, nie ustalono też przez sąd nieistnienia małżeństwa. Wprawdzie uczestniczka podnosiła okoliczności, mające świadczyć o tym, że w dacie zawarcia małżeństwa w 1997 r. była pod wpływem alkoholu, jednak twierdzenia te nie mają w niniejszej sprawie znaczenia. Przedmiotem niniejszej sprawy nie jest bowiem badanie ważności zawartego wówczas związku małżeńskiego. Tego rodzaju żądanie może być rozpatrywane w postępowaniu procesowym, na skutek wniesionego przez jednego z małżonków pozwu. Dopóki nie dojdzie do prawomocnego stwierdzenia nieważności małżeństwa (albo ustalenia nieistnienia małżeństwa) jest ono ważne, z czym wiążą się określone skutki prawne – m.in. niedopuszczalność zawarcia ponownego związku małżeńskiego.

Mając na uwadze powyższe, nie ulega wątpliwości, że wnioskodawczyni i uczestniczka nie zawarli związku małżeńskiego 15 września 2004 r., lecz 17 października 1997 r. Stwierdzenie powyższe nie wymaga przy tym przeprowadzania osobnego postępowania, ponieważ kolejne oświadczenia tych samych osób zmierzające do zawarcia małżeństwa nie wywołują skutków materialnoprawnych (zob. komentarz do Art. 13 KRO red. Osajda 2019, wyd. 5/M. Domański, Legalis, wyrok SN z dnia 16 lipca 1968 r., II CR 277/68). Jeżeli zatem małżonkowie - pozostając ze sobą w związku małżeńskim (tak jak miało to miejsce w niniejszej sprawie) - złożą ponownie przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, konsulem albo duchownym kościoła albo innego związku wyznaniowego oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński, to takie „drugie oświadczenie” nie wywołuje żadnych skutków prawnych, zwłaszcza w postaci ponownego zawarcia małżeństwa. Nie ma jakiegokolwiek podstaw do stwierdzenia aby takie powtórne oświadczenie wywoływało jakiegokolwiek skutki prawne także na gruncie prawa amerykańskiego, zaś dopuszczalność tak zwanego odnowienia przysięgi także pozostaje bezprzedmiotowa w kontekście ustalenia prawidłowej daty zawarcia małżeństwa.

Mając na uwadze powyższe, nie sposób uznać, aby sporny akt stanu cywilnego stwierdzał stan zgodny ze stanem faktycznym, skoro w dniu 15 września 2004 r. wnioskodawca i uczestniczka złożyli pozbawione jakiegokolwiek znaczenia prawnego oświadczenia woli. Powołane wydarzenie faktyczne traktować można zatem wyłącznie w kategoriach symbolicznego odnowienia ślubów, pozbawionego jednak jakiegokolwiek doniosłości prawnej.

W tej sytuacji nie ulega wątpliwości, że sporny akt stwierdza zdarzenie niezgodne ze stanem faktycznym i prawnym. Wnioskodawczyni i uczestnik wzięli bowiem ślub w dniu 17 października 1997 r., a nie 15 września 2004 r. Ponownie złożone przez nich oświadczenie woli, przed właściwymi – w świetle prawa(...) – organami, nie miało bowiem żadnych skutków prawnych.

Odmierna ocena, zwłaszcza twierdzenie, że wnioskodawca ma możliwość domagania się unieważnienia małżeństwa z dnia 15 września 2004 r. jest oczywiście błędna, bowiem w dacie tej nie doszło do żadnego zdarzenia, które kreowałyby skutek prawny w postaci ponownego zawarcia związku małżeńskiego przez wnioskodawcę i uczestniczkę. Ponadto bezprzedmiotowym byłoby odwoływanie się przez wnioskodawcę do zakazu bigamii (art. 13 § 2 kro) i na tej podstawie żądanie unieważnienia związku małżeńskiego. Nie jest bowiem naruszeniem zakazu określonego w powołanym przepisie zawarcie kolejnego związku małżeńskiego przez te same osoby (SN w wyr. z 16.7.1968 r., II C R 277/68, OSNCP 1969, Nr 3, poz. 58). W świetle prawa polskiego kolejne oświadczenia tych samych osób zmierzające do zawarcia małżeństwa nie wywołują skutków materialnoprawnych. Osoby pozostają w jednym związku małżeńskim, który nie może zostać unieważniony na podstawie art. 13 kro.

Mając na uwadze powyższe rozważania, uznać należało, że w sprawie zaszyły przesłanki, o których mowa w art. 39 ustawy Prawo o aktach stanu cywilnego z dnia 28 listopada 2014 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 2224). Zgodnie z powołanym przepisem

(ust. 1) unieważnienia aktu stanu cywilnego lub dołączonej do niego wzmianki dodatkowej dokonuje sąd w postępowaniu nieprocesowym, na wniosek osoby zainteresowanej, prokuratora lub kierownika urzędu stanu cywilnego, jeżeli akt ten lub wzmianka stwierdzają zdarzenie niezgodne ze stanem faktycznym lub stwierdzono uchybienia, które zmniejszają jego moc dowodową. W zakresie, w jakim skarżący domagał się unieważnienia spornego aktu stanu cywilnego, apelacja okazała się zatem uzasadniona, dlatego też Sąd Okręgowy zmienił zaskarżone postanowienie orzekając jak w pkt 1 sentencji (art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.).

Sąd Okręgowy nie uwzględnił natomiast żądania wnioskodawcy, co do postanowienia o sporządzeniu nowego aktu stanu cywilnego, w miejsce unieważnionego. Akt dotyczył zdarzenia, niezgodnego ze stanem faktycznym. Nie ma podstaw do tego aby w tym postępowaniu zastępować go aktem, który miałby dotyczyć innego zdarzenia. Wnioskodawca lub uczestniczka po wydaniu niniejszego postanowienia będą mieli możliwość ponownej rejestracji małżeństwa zawartego w sposób ważny, tj. w dniu 17 października 1997 r. Unieważniony akt stanu cywilnego dotyczy natomiast wydarzenia z dnia 15 września 2004 r., zatem w istocie nie ma podstaw do sporządzenia w jego miejsce nowego aktu stanu cywilnego – zdarzenie to nie wywołało bowiem żadnych skutków prawnych i nie podlega rejestracji w aktach stanu cywilnego. Z tych względów Sąd Okręgowy oddalił apelację w pozostałej części (art. 385 k.p.c. w zw. z 13 § 2 k.p.c.).

W przedmiocie kosztów postępowania przed Sądem I instancji oraz postępowania odwoławczego, orzeczono na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. ustalając że wnioskodawca i uczestniczka ponoszą koszty związane z własnym udziałem w sprawie, wobec przyjęcia, że brak jest podstaw do odstąpienia od wyrażonej w w/w przepisie zasady.

/SSO Jadwiga Siedlaczek/ /SSO Rafał Krawczyk / /SSO Włodzimierz Jasiński/